

Bevezető

Az elhúzódó poszt-covid érásban az államnak az államnak a korábbinál nagyobb szerepet kell vállalnia a kulturális- és azon belül is a könnyűzenei életet ért károk felmérésében és a helyreállításban. A 2019-es rekordév után különösen fájóak a veszteségek, mind anyagilag, mind mentálisan, mind az egyre súlyosabban jelentkező munkaerőhiány terén. A helyreállításának pedig gyorsnak és hatékornak kell lennie, hogy a könnyűzenei szektornak a versenyképességhez, a turizmushoz és a magyar kultúra hírnevéhez való hozzájárulása képes legyen kifejteni jótékony hatását.

Jelen összefoglaló célja, hogy szakmai ajánlásokat és stratégiát állítson fel az állami támogatási rendszerek hatékonyságának növelésére, illetve, hogy körülrajzolja, a Music Hungary Szövetség saját hatáskörön belül milyen lépéseket tehet ez irányba, az alábbi gerinc mentén:

- Helyzetértékelés
- Szükséges állami intézkedések
- A Music Hungary Szövetség gyakorlati lépései rövid és középtávon
- Várható hatás, konklúziók

Helyzetértékelés

A könnyűzenei élet szűk értelemben véve ~13.000 főt, az őket segítő szakemberek és háttérpári dolgozókat, valamint a szűken kapcsolt vendéglátást is beleértve **~23.000 főt foglalkoztató szektor**¹. Bár a könnyűzenét gyakran nevezzük ipárnak és a szektor igyekszik a lehető leginkább piaci alapokon megélni, a könnyűzene ötvözi a kereskedelmileg is értelmezhető kultúra és az üzleti modellekbe be nem illeszthető, de a társadalom és közösségei szempontjából nélkülözhetetlen és így támogatandó művészet elemeit. . Azt is meg kell említeni, hogy a kiszolgáló infrastruktúrának sem minden eleme működtethető üzletileg hatékornan, ugyanakkor elengedhetetlen ezek megléte: próbatermek, amelyekben amatőr zenekarok el tudják kezdeni pályájukat, fellépési lehetőségeket biztosító klubok kisebb városokban, képzési programok és még sok már nélkülözhetetlen elem. Továbbá, a könnyűzenei produkciók gazdaságtanának sajátja a magas bevételtermelő képesség és nagy hozzáadott érték melletti alacsony egyedi profitabilitás. . Hazai viszonylatban az látszik, hogy míg a támogatási intézményeknél a komolyzene, függetlenül attól, hogy mekkora társadalmi réteget vonz, teljes mértékben támogatott és kiemelt szerepet élvez, a könnyűzenéről kvázi elvárják, hogy piaci alapon működjön, erről árulkodik az NKA

¹ források:

A koronavírus-járvány hatása az élőzenei- és fesztiválszektorra - Music Hungary Szövetség / online: https://musichungary.hu/wp-content/uploads/2020/09/covid-19-elozene_HETF_A_0402_v2.pdf
ProArt Zeneipari Jelentés / online: <https://zeneipar.info/>

“Nem művészeti főtematikájú állandó kollégiumok” besorolása is, vagy például az, hogy a Magyar Művészeti Akadémia egy évvel ezelőttig teljesen elzárkózott a könnyűzene bármilyen nemű támogatásától is. Ebben a tekintetben **paradigmaváltásra lenne szükség**, a könnyűzenének polgárjogot kell nyernie a kultúraalkotó kreatív ágazatok között, hiszen jelentős eléréssel és nyilvánvaló kultúrateremtő erővel rendelkezik azokban a generációkban is, ahová más kulturális aktorok nem vagy csak nehezen érnek el.

Az állami könnyűzenei támogatási rendszer folyamatosan változó, folyamatosan finomhangolt szisztéma, ami az elmúlt években jelentős változáson ment át, melyet a pandémia is befolyásolt. A régóta elsődleges állami támogatási forrásként működő **Nemzeti Kulturális Alap (NKA)** mellett gyakoriak az ad hoc források, illetve két éve új belépőként megjelent a **Petőfi Kulturális Ügynökség (PKÜ)** is, mely gyorsan nagy teret foglalt el ebben a rendszerben. Az több fórumon is élesen kirajzolódott, hogy a zeneipari szereplők jól ismerik és számítanak is az NKA, a PKÜ, az EMMI-n belül működő **Emberi Erőforrás Támogatóközpont (EMET)**, illetve a fesztiválok- és nagyrendezvények szegmenséhez újonnan kötődő **Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ)** által nyújtott pályázati lehetőségekre, ám az egyéb forrásokról alig van tudásuk, részben mert ad hoc írónak ki, részben pedig a kiíró által gyéren promótált források.

A kirajzolódó összkép szerint a könnyűzene előtt nyitott állami támogatási rendszerek

- egy része ismert és - elsősorban az NKA támogatásai - kiszámíthatóak a szakma szereplői számára
- ugyanakkor a különböző támogatások nem tervezhetőek, évről éve változnak, csúsznak, feltételeik és elszámolási rendszereik és informatikai hátterük nem felhasználóbarát
- egyes területeken a különböző intézményeknél elérhető támogatási lehetőségek átfednek, míg komplett, támogatásra szoruló területek lefedetlenül maradnak
- a több intézménynél elérhető támogatások összecszerúságukban is elégtelenek.

Konklúzióként: több, jobban célzott, tervezhetőbb és felhasználóbarátabb támogatásra van szüksége a szektornak ahhoz, hogy hozzájárulását a versenyképességhez növelni, közösségteremtő társadalmi hatását kifejteni és nemzetközi jelenlétét növelni tudja.

A 2020 márciusában kezdődött COVID-19 pandémia szinte teljesen leállította az élőzenei szektort, pedig a zenészek bevételi forrásának átlagosan 60%-át adja ez a szegmens². Ez idő alatt történtek próbálkozások állami- és államtól független

² forrás: ProArt Zeneipari Jelentés / online: <https://zeneipar.info/>

szereplőktől is a károk enyhítésére, ám ez messze nem elégséges a talpraálláshoz, amit sokan 2023-nál előbbre nem predesztinálnak. Az ilyen jellegű állami kezdeményezések között volt egy Társadalmi újraindításért felelős munkacsoport; a szakmától sok kritikát kapott Raktárkoncertek program és az Őszi Hacacaré; a Köszönjük, Magyarország! Program, amiből azóta sajnos kikerült a könnyűzene; néhány hónapra a KATA-s vállalkozóknak elengedték az adóját; illetve egy Újraindítási gyorskölcsön, mely sajnos a szakmánk sajátosságai miatt csak alig néhány vállalkozásnak volt igényelhető. Ezen különleges támogatások összege nagyjából 6,5 milliárd forintot fedtek le, ami megegyezik azzal az összeggel, ami az államháztartásból hiányozna, **ha bevezetésre kerülne az 5%-os élőzenei áfa, ennek többszörösét termelné vissza a szektor**. Szintén itt említendő néhány független támogatás olyan forrásokból, mint az Artisjus és az Előadóművészeti Jogvédő Iroda Egyesület, a Fábíán Juli Alapítvány, akik lehetőségeikhez mérten igyekeztek anyagi támogatást biztosítani.

1. Tervezhetőség és transzparencia

Az első realizált probléma, hogy az állami támogatási források **nem kiszámíthatóak**. Az erre allokált állami költségvetés évente változó összeg, így a kiírt pályázatok **mérete is változik**, nem ritkán pedig **időben is tolódik**. A könnyűzenei szektorban főleg élőzenei-rendezvényes oldalán a tervezhetőség kiemelten fontos, hiszen a legkisebb koncert színpadra állítását is hónapok munkája előzi meg. A tervezhetőséget az is nehezíti, hogy sok pályázati lehetőség **nem jut el a megfelelő szereplőkhöz** és/vagy **a kiírások** (időszúke vagy egyéb okokból) **nem megfelelően célzottak** vagy a gyakorlatban nehéz megfelelni a kritériumoknak. Ide tartozik, hogy az egyes támogatások esetén hiányzó transzparencia erodálja a bizalmat, így a szakma szereplői sokszor akkor is bizalmatlanok, amikor arra nincs ok. A támogatási döntések részletesebb indoklása, előre ismerttetett döntési szempontok, az egyedi döntések és meghívásos pályázatok minél alacsonyabb aránya, a határidők betartása sokat tehet ezért a bizalomért.

Ezen a helyzeten nem segít, hogy mindegyik intézménynek olyan online pályázati rendszere van (pl. Effector, EPER), ami elavult, kevésbé megbízható, nem felhasználóbarát. Ezen rendszerek fejlesztése, korszerűsítése elengedhetetlen lenne a hatékonyabb működéshez.

Támogatási lefedettség, hiányzó támogatások

Az általunk összegyűjtött éves ismétlődő és ad hoc támogatások listájából kirajzolódott, hogy a zenei szektor - még ha összecszerúságában elégtelenül is, de - le van fedve pályázati kiírásokkal. Ám az is kirajzolódott, hogy néhány szegmens erősen alultámogatott, rosszul célzott kiírások vagy információhiány miatt nem jut forráshoz, és találtunk teljesen támogatás nélkül maradt szegmenseket is. Az elérhető támogatások felmérését nehezítette, hogy ezek állandóan változnak, így csak az előző évi számokból tudtunk következtetni. 2021-ben a **teljes állami**

támogatás ad hoc és állandó csatornákon nagyjából 4,5 milliárd forint volt, mely nem tartalmazza a pandémia miatt kiírt extra támogatásokat.

Az általunk javasolt általános támogatási koncepció arra az elgondolásra alapul, hogy az életciklus egyes korszakaiban különbözőféle támogatásokra van szüksége a könnyűzene szereplőinek.

- Kezdő, még amatőr szinten próbatermi és kisebb játszóhelyi infrastruktúrára, demókészítési, hangszer- és technikavásárlási támogatásra, mentorálásra, feltűnési és befutási lehetőségekre, az első lemez(ek) és videóanyagok elkészítésére, oktatásra
- Professzionális szinten játszási lehetőségekre, klubokra, fesztiválokra, menedzsmentre és háttér-infrastruktúrára, marketingtámogatásra, karrierépítésre, fenntartható megélhetést biztosító üzleti környezetre, alkotói támogatásra
- befutott szinten nemzetközi lehetőségekre, exporttámogatásra, különleges produkciók létrehozására, stabil üzleti háttérre, tervezhető karrierre.

A lefedettség vizsgálatakor kirajzolódott, hogy a támogatások célzása sem minden esetben megfelelő vagy nem rendszeres, néhány példa:

- van támogatás fesztiválok és klubok számára, ám ez működési költségekre (pl. rezszi, humán erőforrás, technikai fejlesztés, infrastruktúra) nem költhető (itt jegyezzük meg, hogy rezszi egyáltalán nem számolható el a könnyűzenéhez kötődő NKA kollégiumoknál (pedig a többenél 7% megengedett))
- volt ugyan hangszervásárlási támogatás, ám könnyen volt kijátszható
- volt egyszeri támogatás menedzsmentek, kiadók működésének támogatására, ám egyelőre nincs információ arról, hogy ez rendszeres lesz-e, szükség pedig lenne rá

Hiányzó támogatások:

- próbatermek fejlesztése
- fizikai hordozók gyártóinak támogatása
- könnyűzeneileg elmaradott régiók felzárkóztatása, a könnyűzenei élet fellendítése és fenntartható támogatása minden régióban
- zöldítési-, fenntarthatósági beruházások és kezdeményezések támogatása a könnyűzenei szektorban
- háttérzeneszolgáltatók támogatása a hazai zene arányának növelése érdekében
- zenei szövetségek, érdekképviselők működésének támogatása (Music Hungary, ZEME, HAIL, Fesztivál Szövetség, etc.)
- zenei export támogatása szakmai szempontok alapján kialakított stratégia mentén

A hiányzó támogatások mellett az elmúlt két évben megjelentek olyan állami intézkedések is, melyek nemhogy nem támogatták a szektort, de a piaci alapon működő rendezvényeknek és produkcióknak nehezítette meg a működését. Ilyen volt a Raktárkoncertek és az Őszi Hacacaré sorozat is. A könnyűzenei szektor évek óta dolgozik azon, hogy a közönséget ránevelje arra, hogy a kultúra érték, abban munka és anyagi befektetés van, így nem lehet ingyenes. Az ingyenes rendezvények hazánkban jelenleg aránytalanul magas számban vannak jelen, piactorzít hatásuk mindenhol érzékelhető. Megszüntetni nem szükséges, hiszen a kultúra mindenki számára elérhető kell legyen, ám az arányokon változtatni kell - vagy szembe kell nézni azzal, hogy ez rendkívül csökkenti a könnyűzene üzleti működőképességét és megteremti a nagyobb állami támogatás kényszerének ördögi körét

Szükséges állami intézkedések

A fenti problémák megoldására az alábbi javaslatokat állítottuk össze.

- Az államnak biztosítania kell a könnyűzenei állami oktatási rendszerbe való beemelését. A gyerekkorban elkezdett edukációval a könnyűzenei szintér is színesebb lesz, az igény szint is megnő, illetve a fogyasztási-költési hajlandóság is megnő.
- Könnyűzeneileg elmaradott régiók felzárkóztatása, a könnyűzenei élet fellendítése minden régióban.
- A támogatások keretösszegének növelése, körének bővítése, kiírásainak finomhangolása szükséges lépés.
- A pályázati kiírások erőteljesebb promótálása, kommunikációja
- Intézményenként évi legalább 1-2 lehetőség megteremtése, hogy a pályázók szakmai visszajelzéseket kapjanak
- Biztosítani kell a támogató intézmények éves költségkeretének időben, való folyósítását, mert a csúszások hatványozott csúszást jelentenek a pályázati értéklánc végfelhasználóinál.
- Csökkenteni kell a támogató intézmények rendszerének bürokratikuságát, és lehetőleg extra forrás bevonásával növelni a kapacitásukat, hogy a pályázási-elbírálási idő rövidüljön.
- Állami forrás biztosításával fejleszteni, korszerűsíteni kell az online pályázati felületeket, illetve a fenntarthatóság jegyében csökkenteni kell a papír alapú elszámolásokat, pályázati anyagok számát.
- Külföldi támogatási minták folyamatos figyelése, a jó gyakorlatok átvétele
- Stabil zenei exportiroda működtetése, mely átfogó, alapos szakmai szempontok alapján kialakított stratégiával dolgozik, globális fókusszal, melyhez a Szövetség szívesen biztosítja a szakmai támogatást és háttérrel.
- A magyar zeneipar nemzetközi beágyazottságának növelése ösztöndíj- és rezidencia-programokon keresztül.
- A könnyűzenei- és kulturális szektorban az áfa 5%-osra való csökkentése, a régiós versenyképességben való előretörés és érdekében.

- A könnyűzenei- és kulturális szektorban egyéni- és kisvállalkozások segítése adókedvezményel, esetleg a kreatív szektorra szabott egyéni vállalkozási és kisvállalkozási forma bevezetése
- A könnyűzenei szektor érdekeinek figyelembevétele és támogatása Európai Unió szinten - a közvetlen brüsszeli finanszírozású pályázatokon való részvétel ösztönzése, a magyar szakmai szereplők támogatása a nemzetközi testületekben, szakmai szervezetekben való jelenlétet és az európai szintű stratégiai anyagok kidolgozásában való részvételt illetően.

A Music Hungary Szövetség gyakorlati lépései rövid és középtávon

A Music Hungary Szövetség elsősorban szakmai segítséget és közvetítést tud felkínálni a fenti fejlesztések kidolgozásában.

- Együttműködési megállapodást köthet a támogató intézményekkel a kiírások kommunikációjának segítésére, illetve a szakmai visszajelzések közvetítésével segíteni tudja a munkájukat, valamint az intézményektől jövő információikat tudja közvetíteni a szakma felé.
- Gyűjtőoldal létrehozása a Szövetség weboldalán, ami az elérhető pályázati forrásokat, lehetőségeket listázza.
- Kapcsolatfelvétel és lobbitevékenység a vidéki művelődési házakkal, hogy fordítsanak több figyelmet a helyi/regionális, feltörekvő könnyűzenei produkciók felléptetésére.
- Könnyűzenei edukációs programok szakmai támogatása.
- A támogatásokkal, pályázatokkal kapcsolatban rendszeres workshopok megszervezésével növelni a pályázók tudását, esélyeit, illetve a pályázók diverzitását.
- Szakmai tanácsadás az állami- és támogatói intézmények számára, ugyanezen lehetőség biztosítása az önkormányzatok, regionális központok felé is.
- Mentorprogramok indítása, tudásmegosztás fiatal szakemberek számára
- Külföldi jó gyakorlatok begyűjtése, az állam és a szakma felé közvetítése.
- Zenei exportstratégia kidolgozása szakmai munkacsoport segítségével.